

Czy zaproponowany w studium kierunek ochrony i rozwoju miejskiego środowiska przyrodniczego wpisuje się w standardy nowoczesnego miasta, odpornego na zagrożenia i zdolnego do adaptacji do zmian środowiskowych.

Zagadnienia zmian klimatycznych i zrównoważonego rozwoju są obecnie przedmiotem wielu opracowań poczynając od programów, strategii, planów i studiów. Opracowywane są często z dużym zaangażowaniem i profesjonalizmem, jako że jest to jedno z większych zagrożeń z jakim muszą się zmierzyć miasta.

Zmiany klimatu i ich konsekwencje dotyczą wszystkich obszarów gospodarki miejskiej w tym przestrzennej. Co w konsekwencji przekłada się na warunki życia mieszkańców.

Jednym z ważnych instrumentów mającym wpływ na przygotowanie miasta do zmierzenia się z zagrożeniami jest konsekwentna polityka przestrzenna prowadząca do kształtowania przestrzeni miejskiej odpornej na zjawiska klimatyczne. To kierunki działań wyznaczone w dokumentach urbanistycznych, poprzez formułowanie zasad adaptacyjnych zabudowy do zmiennych warunków klimatycznych, wpływają na takie kształtowanie przestrzenne miasta które jest w stanie zapewnić bezpieczeństwo mieszkańcom.

Tak więc najpilniejsze działania adaptacyjne miasta wymagają włączenia celów adaptacyjnych do planowania przestrzennego i urbanistyki.

Czy projekt nowego Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Rzeszowa, w sformułowanych zasadach polityki przestrzennej, wskazuje wystarczające podstawy do projektowania miasta bezpiecznego i przyjaznego do życia pracy i wypoczynku ?.

We wstępie autorzy Studium przedstawili następujące cele „Wizja Rzeszowa przyszłości to wizja prawie ćwierćmilionowego, zwarte i uporządkowanego przestrzennie miasta, stanowiącego centrum społeczne, gospodarcze i kulturalne regionu, zapewniającego wysoką jakość życia mieszkańców, wyróżniającego się atrakcyjnymi przestrzeniami publicznymi oraz dbałością o dziedzictwo kulturowe i środowisko. **Rzeszów przyszłości jest miastem dobrym do życia, zaspokajającym potrzeby wszystkich mieszkańców w zakresie: miejsc pracy, właściwej jakości zamieszkiwania, obsługi komunikacyjnej, dostępu do: usług podstawowych, okolicy publicznych i ponadlokalnych, przestrzeni publicznych oraz terenów zieleni**”.

W celu osiągnięcia tych celów Studium wskazuje jako jeden z najważniejszych celów polityki przestrzennej Rzeszowa kształtowanie środowiska przyrodniczego w sposób umożliwiający rozwój miasta komfortowego dla życia i zdrowia obecnych i przyszłych mieszkańców. Jednocześnie przyjęte zasady ochrony środowiska dają podstawy do ochrony jego zasobów i w zrównoważony sposób korzystania z nich. To kształtuje rozwój miasta w sposób harmonijny, gdzie wszystkie działania sektorowe w pełni spełniają zasady zachowania równowagi przyrodniczej, ochrony jego zasobów a także wzbogacania sfery biotycznej miasta.

Jako podstawę określonej w Studium polityki przestrzennej miasta, Studium wskazuje przede wszystkim wyposażenie miasta w tereny zieleni. Zieleń o funkcjach ekologicznych, wypoczynkowych, sportowo-rekreacyjnych, zdrowotnych i krajobrazowych lokalizowana w przestrzeni miejskiej jako samodzielne przestrzenie lub towarzyszące zabudowie o różnej funkcji.

Jej większe powierzchnie to samodzielne tereny ZP obejmujące parki, obiekty sportowe, skwery, ogrody bulwary, zieleńce, obiekty sportowo-rekreacyjne. Mniejsze powierzchnie zieleni zwykle towarzyszą zabudowie mieszkaniowej czy usługowej. W większości jest to zieleń kultywowana, komponowana przez człowieka. Elementy naturalne występują głównie na obrzeżach miasta, na terenach przyłączonych do miasta, gdzie dominuje rozproszona zabudowa, skupiska zieleni wysokiej oraz zróżnicowane ukształtowanie terenu. Studium proponuje tereny te objąć strefą zieleni krajobrazowej i poprzez ciągi komunikacyjne obsadzone zielenią, osie widokowe, tereny zieleni miejskiej tworzy powiązania z terenami intensywnie zurbanizowanymi.

W ten sposób Studium wskazuje przyrodę miasta jako czynnik integrujący obszary miejskie o różnych funkcjach i przestrzeni. Tak zaprojektowane czy wyznaczone w Studium główne tereny zieleni i wskazane ciągi powiązań są podstawą systemu zielonej infrastruktury, czyli zarządzanych i połączonych funkcjonalnie terenów biologicznie czynnych.

Biorąc pod uwagę uwarunkowania przyrodnicze oraz wskazania zawarte w opracowaniu ekofizjograficznym do Studium, autorzy przyjęli koncepcję rozwiązań przestrzennych, którą uznać trzeba za:

- dostosowaną do uwarunkowań przyrodniczych i statusu ochrony obszaru
- wychodzącą naprzeciw oczekiwaniom społecznym, związanym z powiększeniem zasobu terenów wypoczynkowych;
- wpisującą się w ideę „zielonej infrastruktury”¹, mocno promowaną w dokumentach Unii Europejskiej, szczególnie od 2013 r., kiedy to ukazały się: Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów. **Zielona Infrastruktura (ZI) – zwiększanie naturalnego kapitału.** Komisja Europejska, Bruksela 6. 05. 2013. COM (2013) 249 final, oraz Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów. **Strategia UE w zakresie przystosowania się do zmiany klimatu,** Bruksela 16.4.2013 COM(2013) 216 final; oraz w opublikowanym w tym roku Komunikacie Komisji Do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów. **Unijna strategia na rzecz bioróżnorodności 2030. Przywracanie przyrody do naszego życia.** Bruksela, dnia 20.5.2020 r. COM(2020) 380 final².
- dającą pole do opracowania projektu atrakcyjnego, nowoczesnego, systemu zielonej infrastruktury w formie również niskobudżetowych obszarów zieleni ogólnodostępnej

Koncepcję tę opisują „kierunki polityk sektorowych” dotyczące, między innymi: mieszkańców i infrastruktury społecznej, transportu i infrastruktury technicznej, środowiska i odporności na

¹ W opracowywanym obecnie Studium przyjęto termin „błękitno-zielona infrastruktura”.

² **2.2.8. Zazielenianie obszarów miejskich i podmiejskich** (str. 12): *Niedawna blokada ze względu na pandemię COVID-19 uświadomiła nam wartość zielonych przestrzeni miejskich dla naszego fizycznego dobrostanu i zdrowia psychicznego. Chociaż wzrosła ochrona niektórych miejskich terenów zielonych, tereny zielone często przegrywają z konkurencją pod względem wykorzystania gruntów, ponieważ odsetek ludności mieszkającej na obszarach miejskich stale rośnie. Strategia ta ma na celu odwrócenie tych tendencji i powstrzymanie utraty ekologicznych ekosystemów miejskich. Promowanie zdrowych ekosystemów, zielonej infrastruktury i rozwiązań opartych na zasobach przyrody powinno być systematycznie uwzględniane w planowaniu przestrzennym, w tym w planowaniu przestrzeni publicznych i infrastruktury oraz projektowaniu budynków i ich otoczenia.*

zmiany klimatu, dziedzictwa kulturowego, gospodarki. Trudno nie zauważyć, że w znacznym stopniu zasady kształtowania poszczególnych polityk są również zasadami ochrony środowiska i krajobrazu i, że przyjęte kierunki działań uwzględniają konieczność przeciwdziałania negatywnym skutkom zmiany klimatu oraz ułatwiają adaptację miasta do postępujących zmian klimatu.

W ramach polityki przestrzennej „środowisko i odporność na zmiany klimatu” Studium wskazuje podstawowe kierunki działań. Są to:

- Ochrona przyrody.
- Rozwój obszarów zieleni urządzonej.
- Kształtowanie obszarów zieleni krajobrazowej.
- Kształtowanie terenów zieleni jako kluczowego elementu systemu przyrodniczo klimatycznego.
- Ochrona, wykorzystanie i rozwój terenów rolnych i leśnych
- Kształtowanie obszarów ogrodów działkowych jako elementu systemu przyrodniczego miasta.
- Ochrona złóż surowców naturalnych.
- Ochrona jakości wód powierzchniowych i podziemnych.
- Ochrona powietrza. • Ochrona klimatu akustycznego.
- Ochrona przed skutkami procesów geodynamicznych.
- Ochrona przed zagrożeniami przemysłowymi.
- Ochrona przez powodzią.
- Zwiększenie odporności miasta na postępujące zmiany klimatyczne

Studium wskazuje wykorzystanie potencjału terenów zieleni, szczególnie w dolinie Wisłoka, ochronę przed zabudową (z dopuszczeniem obiektów służących wypoczynkowi i rekreacji).

Ponadto na bazie istniejących i nowych terenów zieleni, Studium wskazuje na rozwój zielono-niebieskiej infrastruktury, ze szczególnym uwzględnieniem takich form jak: ogrody: zoologiczne, dydaktyczne, sensoryczne, botaniczne, terapeutyczne, ogrody działkowe, parki leśne, zbiorniki i ciek wodne z naturalną obudową, ciągi pieszo-rowerowe w zieleni, miejsca do piknikowe.

Tereny nadrzeczne wskazane jako zielona oś miasta mają stać się elementem spajającym miasto i sieć niebiesko-zielonej infrastruktury. Zagospodarowanie terenów nadrzecznych uwzględniać będzie znaczenie rzeki jako korytarza ekologicznego oraz obszaru rekreacji i wypoczynku dla mieszkańców miasta.

Obszar Miasta – charakteryzuje się ogromnym potencjałem do wykreowania systemu ekologicznego o wyróżniających się wartościach przyrodniczych (w tym konserwatorskich) i społecznych (w tym edukacyjnych). Planowany system znakomicie wpisuje się w koncepcję Błękitno-Zielonej Infrastruktury, która ma stanowić jego nowocześniejszą emanację.

Uchwalenie Studium, które uwzględnia strategiczną rolę zieleni w miastach w adaptacji do zmian klimatu, przyczyni się również do ochrony obszarów, które ze względu na uwarunkowania przyrodnicze nie powinny być zabudowane oraz do kształtowania przestrzeni miasta, która będzie w stanie sprostać globalnym zmianom klimatycznym.